

בענין איזה תולדות לאו כיוצא בהן

שיעורים בב"ק פ"א שיעור 9 (ב:ג):
ט"ו כסלו ה'תשפ"ד
רינת ישראל
ר' שלמה צוקר

1. ב"ק ב: ת"ר ג' אבות... לפוטרה ברה"ר (ג:), ורש"י

2. תוספות מסכת בבא קמא דף ב עמוד ב

תנו רבנן שלשה אבות - הפסיק בברייתא זו לפרש תולדותיהן לאו כיוצא בהן דקאמר רב פפא אהייא.

3. שמות פרקים כא-כב

פרק כא

(כח) וְכִי־יִגַּח שׁוֹר אֶת־אִישׁ אוֹ אֶת־אִשָּׁה וּמַת סָקוֹל וְסָקַל הַשׁוֹר וְלֹא יֹאכַל אֶת־בְּשָׂרוֹ וְבָעַל הַשׁוֹר נָקִי:

(כט) וְאִם שׁוֹר נִגַּח הוּא מִתְמַל שְׁלֵשׁם וְהוּעֵד בְּבַעְלֵיו וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ וְהַמִּית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשׁוֹר יִסָּקַל וְגַם־בְּעַלְיוֹ יוּמָת:

(ל) אִם־לָפָר יוֹשֵׁת עָלָיו וְנִתְּן פְּדִיּוֹן נַפְשׁוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר־יוֹשֵׁת עָלָיו:

(לא) אוֹ־בֵן יִגַּח אוֹ־בֵת יִגַּח כַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה יַעֲשֶׂה לוֹ:

(לב) אִם־עֲבָד יִגַּח הַשׁוֹר אוֹ אִמָּה כֶּסֶף וְשְׁלִשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן לַאֲדֹנָיו וְהַשׁוֹר יִסָּקַל: o

(לג) וְכִי־יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִי־יִכְרֶה אִישׁ בֵּר וְלֹא יִכְסֶנּוּ וְנִפְל־שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר:

(לד) בָּעַל הַבּוֹר יִשְׁלֵם כֶּסֶף יָשִׁיב לְבַעְלָיו וְהַמֵּת יִהְיֶה־לוֹ: o

(לה) וְכִי־יִגַּף שׁוֹר־אִישׁ אֶת־שׁוֹר רַעְהוּ וּמַת וּמָכְרוּ אֶת־הַשׁוֹר הַחַי וְחִצּוּ אֶת־כַּסְפּוֹ וְגַם אֶת־הַמֵּת יִחְצֹו:

(לו) אוֹ נוֹדַע כִּי שׁוֹר נִגַּח הוּא מִתְמַל שְׁלֵשׁם וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ בְּעַלְיוֹ שְׁלֵם יִשְׁלֵם שׁוֹר תַּחַת הַשׁוֹר וְהַמֵּת יִהְיֶה־לוֹ: o...

שמות פרק כב

(ד) כִּי יִבְעַר־אִישׁ שְׂדֵה אוֹ־כֶרֶם וְשָׂלַח אֶת־בַּעִירָה בְּעִירָו וּבְעַר בְּשְׂדֵה אַחֵר מִיֵּטֵב שְׂדֵהוּ וּמִיֵּטֵב כְּרָמוֹ יִשְׁלֵם: o

(ה) כִּי־תֵצֵא אִשׁ וּמִצָּאָה קִצִּים וְנֹאכַל גְּדִישׁ אוֹ הַקֶּמֶה אוֹ הַשְּׂדֵה שְׁלֵם יִשְׁלֵם הַמִּבְעֵר אֶת־הַבְּעֵרָה: o

Structure of Bava Kamma 2b-3b

R. Shlomo Zuckier

<p>[דף ב עמוד א] /מתני'/. ארבעה אבות נזיקין: השור, והבור, והמבעה, וההבער... גמ'. מדקתני אבות - מכלל דאיכא תולדות, תולדותיהן כיוצא בהן או לאו כיוצא בהן? ... גבי שבת תנן: ... גבי טומאות תנן, ... [דף ב עמוד ב] הכא מאי? אמר רב פפא: יש מהן כיוצא בהן, ויש מהן לאו כיוצא בהן. ת"ר, ג' אבות נאמרו בשור: הקרן, והשן, והרגל. קרן מנלן?</p> <p>דת"ר: כי יגח - אין נגיחה אלא בקרן, שנאמר: ויעש לו צדקיה בן כנענה קרני ברזל ויאמר כה אמר ה' באלה תנגח את ארם וגו', ואומר: בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים ינגח. מאי ואומר? וכי תימא, דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן, ת"ש: בכור שורו הדר לו. והאי מילף הוא? גילוי מילתא בעלמא הוא דנגיחה בקרן הוא! אלא, מהו דתימא כי פליג רחמנא בין תם למועד - ה"מ בתלושה, אבל במחוברת - אימא כולה מועדת היא, ת"ש: בכור שורו הדר לו וגו'.</p> <p>תולדה דקרן מאי היא? נגיפה, נשיכה, רביצה, ובעיטה.</p> <p>מאי שנא נגיחה דקרי לה אב? דכתיב כי יגח, נגיפה נמי כתיב כי יגוף! האי נגיפה - נגיחה היא, דתניא: פתח בנגיפה וסיים בנגיחה, לומר לך: זו היא נגיפה זו היא נגיחה. מאי שנא גבי אדם דכתיב כי יגח, ומאי שנא גבי בהמה דכתיב כי יגוף? אדם דאית ליה מזלא - כתיב כי יגח, בהמה דלית לה מזלא - כתיב כי יגוף, ומלתא אגב אורחיה קמ"ל, דמועד לאדם הוי מועד לבהמה, ומועד לבהמה לא הוי מועד לאדם. נשיכה - תולדה דשן היא! לא, שן יש הנאה להזיקה, הא אין הנאה להזיקה. רביצה ובעיטה - תולדה דרגל היא! לא, רגל הזיקה מצוי, הני אין הזיקן מצוי. אלא תולדותיהן לאו כיוצא בהן דאמר רב פפא, אהייתא? אילימא אהני, מאי שנא קרן? דכוונתו להזיק וממונך ושמירתו עליך, הני נמי כוונתן להזיק וממונך ושמירתן עליך! אלא, תולדה דקרן כקרן, וכי קאמר רב פפא - אשן ורגל.</p> <p>שן ורגל היכא כתיבי? דתניא: ושלח - זה הרגל, וכן הוא אומר: משלחי רגל השור והחמור, ובער - זו השן, וכן הוא אומר: כאשר יבער [דף ג עמוד א] הגלל עד תומו. אמר מר: ושלח - זו הרגל, וכן הוא אומר: משלחי רגל השור והחמור. טעמא דכתב רחמנא משלחי רגל השור והחמור, הא לאו הכי במאי מוקמת לה? אי קרן, כתיב! אי שן, כתיב! איצטריך, סד"א אידי ואידי אשן, והא דמכליא קרנא, הא דלא מכליא קרנא, קמ"ל. והשתא דאוקימנא ארגל, שן דלא מכליא קרנא מנלן? דומיא דרגל, מה רגל - לא שנא מכליא קרנא, ולא שנא לא מכליא קרנא, אף שן - לא שנא מכליא קרנא, ולא שנא לא מכליא קרנא. אמר מר: ובער זו השן, וכן הוא אומר: כאשר יבער הגלל עד תומו. טעמא דכתב רחמנא כאשר יבער הגלל עד תומו, הא לאו הכי במאי אוקימנא לה? אי קרן, כתיב! אי רגל, כתיב! איצטריך, סד"א אידי ואידי ארגל, הא דאזיל ממילא, הא דשלח שלוחי, קמ"ל.</p>	<p>Background Information</p> <p>Which are Keyotzei?</p> <p>Keren Source of Keren</p> <p>Tolados of Keren</p> <p>Rejection of Keren</p> <p>Shen and Regel Source of Shen/Regel</p>
--	---

<p>והשתא דאוקי אשן, רגל דאזלה ממילא מנלן? דומיא דשן, מה שן - לא שנא שלחה שלוחי, ל"ש דאזל ממילא, אף רגל - לא שנא שלחה שלוחי, לא שנא אזלה ממילא. ולכתוב רחמנא ושילח ולא בעי וביער, דמשמע רגל ומשמע שן, משמע רגל, דכתיב: משלחי רגל השור והחמור, ומשמע שן, דכתיב: ושן בהמות אשלח בם! אי לאו קרא יתירה, ה"א או הא או הא, או רגל דהזיקו מצוי, או שן דיש הנאה להזיקו. מכדי שקולין הן, ויבאו שניהם, דהי מנייהו מפקת! אצטריך, סד"א הני מילי היכי דשלח שלוחי, אבל אזלא ממילא לא, קמ"ל.</p>	
<p><u>תולדה דשן מאי היא?</u> נתחככה בכותל להנאתה, וטינפה פירות להנאתה.</p>	<p>Tolada of Shen</p>
<p><u>מאי שנא שן?</u> דיש הנאה להזיקו וממונך ושמירתו עליך, הני נמי יש הנאה להזיקן וממונך ושמירתן עליך! אלא, <u>תולדה דשן כשן</u>, וכי קאמר רב פפא - אתולדה דרגל.</p>	<p>Rejection of Shen</p>
<p><u>תולדה דרגל מאי היא?</u> הזיקה בגופה דרך הילוכה, בשערה דרך הילוכה, בשליף שעליה, בפרומביא שבפיה, בזוג שבצוארה.</p>	<p>Tolada of Regal</p>
<p><u>מאי שנא רגל?</u> דהזיקו מצוי וממונך ושמירתו עליך, הני נמי הזיקן מצוי וממונך ושמירתן עליך! אלא, <u>תולדה דרגל כרגל</u>, וכי קאמר רב פפא - אתולדה דבור.</p>	<p>Rejection of Regal</p>
<p><u>תולדה דבור מאי ניהו?</u> אילימא אב - י', ותולדה - ט',</p>	<p>Bor Tolada of Bor</p>
<p>לא ט' כתיבי ולא י' כתיבי! הא לא קשיא, והמת יהיה לו אמר רחמנא, וקים להו לרבנן: י' עבדן מיתה, ט' - נזיקין עבדי, מיתה לא עבדי. סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזקין!</p>	
<p>אלא, <u>אאבנו סכיננו ומשאו שהניחן ברשות הרבים והזיקו</u>. היכי דמי? אי דאפקרינהו, בין לרב ובין לשמואל היינו בור! [דף ג עמוד ב] ואי דלא אפקרינהו, אי לשמואל, דאמר כולם מבורו למדנו, היינו בור! ואי לרב, דאמר כולם משורו למדנו, היינו שור! מאי שנא בור? שכן תחלת עשייתו לנזק וממונך ושמירתו עליך, הני נמי תחלת עשייתן לנזק וממונך ושמירתן עליך!</p>	
<p>אלא, <u>תולדה דבור כבור</u>, וכי קאמר רב פפא - אתולדה דמבעה. <u>{תולדה דמבעה} מאי ניהו?</u></p>	<p>Rejection of Bor Tolada of Mav'eh</p>
<p>אי לשמואל, דאמר מבעה זו שן, הא אוקימנא תולדה דשן כשן! אי לרב, דאמר מבעה זה אדם, מאי אבות ומאי תולדות אית ביה?</p>	
<p>וכי תימא, אב - ניעור, <u>תולדה - ישן</u>, והתנן: אדם מועד לעולם, בין ער בין ישן! אלא, <u>אכחו וניעו</u>. היכי דמי? אי בהדי דאזלי קמזקי, כחו הוה! אי בתר דנייח, בין לרב בין לשמואל היינו בור!</p>	
<p>אלא, <u>תולדה דמבעה כמבעה</u>, וכי קאמר רב פפא - אתולדה דאש. <u>תולדה דאש מאי ניהו?</u></p>	<p>Rejection of Mav'eh Toladah of Esh</p>
<p>אילימא אבנו סכיננו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו, היכי דמי? אי בהדי דאזלו קא מזקי, היינו אש! מ"ש אש? דכח אחר מעורב בהן וממונך ושמירתו עליך, הני נמי כח אחר מעורב בהן וממונך ושמירתן עליך!</p>	
<p>אלא, <u>תולדה דאש כאש</u>, וכי קאמר רב פפא - אתולדה דרגל.</p>	<p>Rejection of Esh</p>
<p>רגל? הא אוקימנא תולדה דרגל כרגל! <u>בחצי נזק צדודות</u>, דהלכתא גמירי לה.</p>	<p>Regel – Conclusion</p>
<p>ואמאי קרי לה תולדה דרגל? לשלם מן העלייה. והא מבעיא בעי רבא! דבעי רבא: חצי נזק צדודות, מגופו משלם או מן העלייה משלם! לרבא מבעיא ליה, לרב פפא פשיטא ליה. לרבא דמבעיא ליה, אמאי קרי לה תולדה דרגל? לפוטרה ברה"ר.</p>	<p>Tzeroros as Tolada</p>